

Darbo rinkos poreikių ir bedarbių įgūdžių atotrūkis: sprendimai bedarbių švietimo srityje

Pirminė situacijos analizė

Projekto vadovės: Agnė Pakšytė (agne.paksyte@kurkl.lt) ir Gintarė Petrauskaitė (gintare.petrauskaite@kurkl.lt)

Projekto savininkas: Vytautas Šilinskas (vytautas.silinskas@sadm.lt)

Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 2024 m. kovo 5 d. – 2024 m. rugsėjo 6 d.

Analizė rengta 2024 m. kovo – balandžio mėn.

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Kurk
Lietuvai

Santrauka

Metodas: ši apžvalga parengta remiantis dokumentų analize (ang. *desk research*), statistiniais duomenimis gautais iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Užimtumo tarnybos bei 17 interviu su valstybinių institucijų, profesinio mokymo teikėjų ir kitų organizacijų atstovais.

Šio projekto etapo metu identifikuoti paramos mokymuisi sistemos iššūkiai analizėje pažymėti šauktuku.

PAGRINDINĖ NEDARBO STATISTIKA

- Bedarbių skaičius:** 2024 m. balandžio 1 d. Lietuvoje buvo užregistruoti **166 tūkst.** bedarbių. Iš jų, **36 tūkst.** buvo ilgalaikiai bedarbiai.
- Nedarbo lygis:** 2024 m. balandžio 1 d. nedarbo lygis šalyje siekė **9,3 proc.** 2023 m. 4 ketvirtį ilgalaikio nedarbo lygis buvo **2,9 proc.** (NPP tikslas iki 2030 m. – 1,5 proc.).
- Besirengiantys darbo rinkai:** 2024 m. balandžio 1 d. Užimtumo tarnyboje darbo rinkai besirengiančio asmens statusu buvo registruota **24,4 tūkst.** asmenų. Didžioji dalis jų stokojo socialinių įgūdžių ir (ar) motyvacijos dirbti.
- Nekvalifikuoti bedarbiai:** **2023 sausio 1 d. duomenimis, 32,5 proc.** bedarbių neturėjo kvalifikacijos. Didžiausią dalį nekvalifikuotų bedarbių pagal amžiaus grupę sudarė **20-29 m. asmenys** (26,8 proc.). **Kas antras 16-29 m. bedarbis neturėjo kvalifikacijos.**

PARAMOS MOKYMUISI PRIEMONIŲ KAINA, EFEKTYVUMAS IR ATSIPERKAMUMAS 2023 m.

Priemonės pavadinimas	Dalyvavusių asmenų skaičius	Integracijos efektyvumas po 6 mėn. (proc.)	Integracijos efektyvumas po 12 mėn. (proc.)	Integracijos efektyvumas po 24 mėn. (proc.)	Vidutinės išlaidos vienam asmeniui (Eur)	Priemonės atsiperkamumas (Eur)
Profesinis mokymas	7459	76,2	70,6	66,4	2 892	1,89
Aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimas	5293	91,6	83,1	X	4 208	1,94
Neformalus suaugusiųjų švietimas	5147	62,7	77,3	X	1 863	1,45
Pameistrystė	233	80,6	70,4	77,9	3 732	-
Stażuotė	213	45,6	51,4	60,9	720	-
Kompetencijų pripažinimas	64	52,1	57,3	56,5	245	-
Viso	18409	76,1	70,3	66,4	2 277	1,76

Duomenų šaltinis: [Užimtumo tarnyba](#)

- Paramos mokymuisi teikėjai:** 2024 m. kovo mėn. UŽT profesinio mokymo teikėjų sąrašė buvo **181 teikėjas**. Iš jų, **67 proc. buvo privatūs** mokymų teikėjai, likę – vieši.
- Paramos mokymuisi gavėjai:** 2023 m. parama mokymuisi pasinaudojo **15,4 tūkst.** asmenų. Iš jų, **28,5 proc. buvo vyresni nei 45 metų**, jaunimas iki 29 metų sudarė 27,8 proc., vyresni nei 55 m. – 19,5 proc. **Ilgalaikiu** bedarbių dalyvavimas mažėjo nuo 18,5 proc. 2022 m. iki 13,8 proc. 2023 m. 61,4 proc. paramos mokymuisi gavėjų buvo **moterys**.

Turinys

Santrauka	2		
Turinys	3		
Santrumpų rodyklė	4		
Sąvokos	5		
Įžanga	7		
1. Lietuvos tikslai užimtumo srityje	8		
• Strateginiai valstybės tikslai užimtumo srityje	9		
• Bedarbių švietimo sistemos dalyviai	10		
• Pagrindiniai teisiniai dokumentai	11		
• Švietimas bedarbiams kaip aktyvios darbo rinkos politikos priemonė	12		
2. Bedarbio portretas	13		
• Bedarbių pasiskirstymas pagal amžių	14		
• Bedarbių pasiskirstymas pagal išsilavinimą	16		
• Ilgalaikio bedarbio portretas	17		
• Besirengiantys darbo rinkai	18		
3. Kaip veikia bedarbių švietimo sistema?	19		
• Iš bedarbio pusės	20		
• Iš darbdavio pusės	22		
• Iš profesinio mokymo teikėjo pusės	23		
• Profesinio mokymo teikėjai	24		
4. Paramos mokymuisi priemonių efektyvumas	25		
• Paramos mokymuisi priemonių efektyvumo stebėseną ir poveikis	26		
• Profesinio mokymo efektyvumo švietlentė	28		
• Darbdavių įsitraukimas į bedarbių mokymą ir pameistrystės organizavimo iššūkiai	29		
• Paramos mokymuisi priemonių atsiperkamumas	31		
• Išlaidos paramos mokymuisi priemonėms	32		
• Mokymų programų kainodaros skaidrumas	33		
Galimos tolimesnės projekto kryptys	34		

Santrumpų rodyklė

- ADRPP – aktyvios darbo rinkos politikos priemonės
- APVKK – aukštą pridėtinę vertę kuriančios kompetencijos ir kvalifikacijos
- EIM – Ekonomikos ir inovacijų ministerija
- KPMPC – Kompetencijų ir profesinio mokymo plėtros centras
- ES – Europos Sąjunga
- MMA – minimali mėnesinė alga
- MTEPI – moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra bei inovacijos
- NPP – Nacionalinis pažangos planas
- NSŠ – neformalus suaugusiųjų švietimas
- SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
- UŽT – Užimtumo tarnyba

Sąvokos

Bendrosios sąvokos:

- **Profesinis mokymas** – švietimas ir mokymas, kuriuo siekiama jaunimui ir suaugusiesiems suteikti žinių, įgūdžių ir gebėjimų, reikalingų konkrečioms profesijoms arba plačiau – darbo rinkai (remiantis [2020 m lapkričio 24 d. Europos Tarybos rekomendacija, dėl profesinio rengimo ir mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo](#)).
- **Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (ADPPP)** – priemonės, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą bei paklausą. Pagal LR Užimtumo įstatymą, tokios priemonės yra: (1) parama mokymuisi, (2) parama judumui, (3) remiamasis įdarbinimas ir (4) parama darbo vietoms steigti ar pritaikyti ([LR užimtumo įstatymas, 35 str.](#))

Profesinio mokymo rūšys pagal mokinio turimą kvalifikaciją:

- **Pirminis profesinis mokymas** – profesinis mokymas, skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 8 d.](#)).
- **Tęstinis profesinis mokymas** – profesinis mokymas, skirtas asmens turimai kvalifikacijai tobulinti ar kitai kvalifikacijai įgyti arba profesinį standartą atitinkančioms kompetencijoms, siekiant kvalifikacijos (arba jos dalies), įgyti ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 23 d.](#)).

Profesinio mokymo rūšys:

- **Formalus profesinis mokymas** – profesinis mokymas, vykdomas pagal formaliojo profesinio mokymo programas, kurias pabaigus suteikiama kvalifikacija ar jos dalis ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 1 d.](#)).
- **Neformalus profesinis mokymas** – profesinis mokymas, vykdomas pagal neformaliojo profesinio mokymo programas, kurias pabaigus suteikiama kompetencija (kompetencijos), kuri (kurios) gali būti pripažįstamos kaip įgyta kvalifikacija ar jos dalis ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 1 d.](#)).
- **Neformalus suaugusiųjų švietimas** – „švietimas, kurio paskirtis sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų“ ([LR švietimo įstatymas, 16 str.](#))
- **Aukštą pridėtinę vertę kuriančios kvalifikacijos ir kompetencijos** – kvalifikacijos ir kompetencijos įtrauktas į Užimtumo tarnybos direktoriaus tvirtinamą [Aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų sąrašą](#), į kurį įtraukiamos kvalifikacijos, atitinkančios ne žemesnį negu IV Lietuvos kvalifikacijos sandaros lygį, ir šiuos kvalifikacijų lygius pagrindžiančios kompetencijos, jeigu kvalifikacijos ir kompetencijos susijusios su investavimu į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą bei inovacijas (toliau – MTEPI) ir su Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais prioritetinėmis Lietuvos MTEPI raidos kryptimis ([LR užimtumo įstatymas, 39³ str.](#))

Sąvokos

Mokymo įstaigų ir teikėjų apibrėžimai:

- **Profesinio mokymo įstaiga** – mokykla ar kita įstaiga, kurios pagrindinė veikla yra profesinis mokymas ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 11 d.](#)).
- **Profesinio mokymo teikėjas** – profesinio mokymo įstaiga, laisvasis mokytojas ar kitas profesinio mokymo paslaugas teikiantis asmuo, kuriam profesinis mokymas nėra pagrindinė veikla, įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę rengti ir (ar) vykdyti profesinio mokymo programas ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 14 d.](#)).

Profesinio mokymo organizavimo formos:

- **Pameistrystės profesinio mokymo organizavimo forma** – profesinio mokymo organizavimo būdas, kai mokymas ar jo dalis vykdoma darbo vietoje: įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, ūkininko ūkyje, pas laisvąjį mokytoją ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 7 d.](#)).
- **Mokyklinė profesinio mokymo organizavimo forma** - profesinio mokymo organizavimo būdas, kai mokymas vykdomas profesinio mokymo įstaigoje ar kitoje mokykloje ([LR profesinio mokymo įstatymas, 2 str. 4 d.](#)).

Užimtumo tarnybos klientų profiliavimas:

- **Bedarbis** – darbo neturintis, tačiau pasirengęs tiek savarankiškai, tiek naudodamasis Užimtumo tarnybos teikiamomis darbo rinkos paslaugomis ieškoti darbo ir įsidarbinti ar vykdyti savarankišką veiklą ([LR užimtumo įstatymas, 22 str. 1 d.](#))
- **Besirengiantis darbo rinkai asmuo** – darbo neturintis asmuo, kurio įsidarbinimą riboja tam tikros aplinkybės, pvz.: motyvacijos, socialinių įgūdžių, kvalifikacijos stoka, skolų turėjimas, priklausomybės, asmuo rūpinasi artimaisiais, ir pan. Šį statusą turinčiam asmeniui bus suteikta individuali kompleksinė pagalba sprendžiant problemas, kurios trukdo įsidarbinti ([LR užimtumo įstatymas, 22 str. 7 d.](#))
- **Ilgalaikis bedarbis** – bedarbis iki 25 metų, kurio nedarbo trukmė ilgesnė kaip 6 mėnesiai, arba bedarbis nuo 25 metų, kurio nedarbo trukmė ilgesnė kaip 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos ([LR užimtumo įstatymas, 25 str.](#)).

Įžanga

Europos Komisijos duomenimis, 2022 m. įtampa Lietuvos darbo rinkoje, matuojama kaip laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičiaus santykis, **buvo didžiausia per paskutinius 15 metų**. 2024 m. kovo mėnesį Lietuvoje buvo registruota **165,7 tūkst. bedarbių**, tačiau kas antra šalies įmonė susidūrė su kvalifikuotų darbuotojų trūkumu. Darbdavių teigimu, tai yra vienas iš pagrindinių Lietuvos įmonių augimą stabdančių faktorių.

Darbo jėgos įgūdžių neatitikimo (ang. *skills mismatch*) problema sprendžiama teikiant paramą bedarbių mokymuisi. Užimtumo tarnybos duomenimis, **2023 m. paramos mokymuisi priemonėms įgyvendinti buvo skirta 36,6 mln. eurų, 2024 m. planuojama skirti 64,2 mln.** Socialinės apsaugos ir darbo ministerija jaučia poreikį rasti būdų, kaip efektyviau panaudoti šias lėšas ir užtikrinti, kad bedarbių mokymas geriau atliktų pagrindinį šios priemonės tikslą – padėti bedarbiams sėkmingai ir tvariai integruotis į darbo rinką.

Remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis, profesinio bedarbių mokymo formos, į kurias įtraukiami darbdaviai (trišalės sutartys ir mokymas pameistrystės būdu) rodo vienus geriausių integracijos į darbo rinką rodiklių, tačiau **tik kas penkta įmonė bendradarbiauja su profesinio mokymo įstaigomis**. Per 2023 m. parama mokymuisi pasinaudojo ir mokymus baigė iš viso 23 232 asmenys, tačiau pameistrystės būdu per šį laikotarpį Lietuvoje kvalifikaciją įgijo tik 144 bedarbiai. Europos Taryba yra iškėlusį tikslą, kad iki 2025 m. **60 proc. profesinio mokymo įstaigų absolventų mokymosi metu naudotųsi mokymosi darbo vietoje galimybėmis**. Aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijų ir kompetencijų skatinimo priemonė taip pat rodo aukštus integracijos į darbo rinką rodiklius, tačiau didžiąją dalimi tokių mokymų gali naudotis tik asmenys jau turintys kvalifikaciją.

Šio projekto metu bus ieškoma Lietuvos kontekstui tinkamiausių būdų sumažinti atskirtį tarp bedarbių galimybių ir darbo rinkos poreikių, bei paskatinti darbdavius aktyviau įsitraukti į bedarbių mokymo ir perkvalifikavimo procesus.

Projekto tikslas: Optimizuoti paramos mokymuisi priemonių sistemą taip, kad ji būtų: (1) tikslingiau orientuota į bedarbių integraciją darbo rinkoje; (2) prieinama didesnei daliai bedarbių.

Esamos situacijos analizės tikslai:

- Susipažinti su bedarbių švietimo sistema;
- Apžvelgti dabartines darbdavių įsitraukimo į bedarbių švietimo galimybes ir statistiką;
- Identifikuoti bedarbių mokymo sistemos iššūkius;
- Identifikuoti tolimesnes projekto kryptis.

Metodologija: apžvalga parengta remiantis įstatymų ir kitų teisės aktų bei egzistuojančių tyrimų, analizių ir kitų dokumentų analize (ang. *desk research*), duomenimis gautais iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Užimtumo tarnybos bei interviu su valstybinių institucijų, profesinio mokymo teikėjų ir kitų organizacijų atstovais. 2024 m. kovo-balandžio mėn. buvo surengta **17** tokių interviu.

1.

Lietuvos tikslai užimtumo srityje

Šiame skyriuje:

Strateginiai valstybės tikslai užimtumo srityje

Kokie Lietuvos strateginiai tikslai užimtumo srityje? Kokius rodiklius siekiame pagerinti?

Bedarbių švietimo sistemos dalyviai

Kokios institucijos ir organizacijos įgyvendina valstybės tikslus užimtumo srityje?
Kokie pagrindiniai veikėjai sudaro bedarbių švietimo ekosistemą?

Švietimas bedarbiams kaip aktyvios darbo rinkos politikos priemonė

Kaip parama bedarbių mokymuisi įsipaišo į Lietuvos aktyvios darbo rinkos politiką?

Strateginiai valstybės tikslai užimtumo srityje

Nacionaliniame pažangos plane (toliau – NPP) keliamas strateginis tikslas „didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“. Šios analizės kontekste aktualus minėtam tikslui įgyvendinti keliamas 2.3 uždavinys: „Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą“. Atsakomybė dėl uždavinio įgyvendinimo priskirta SADM, o sėkmė matuojama sekant du rodiklius:

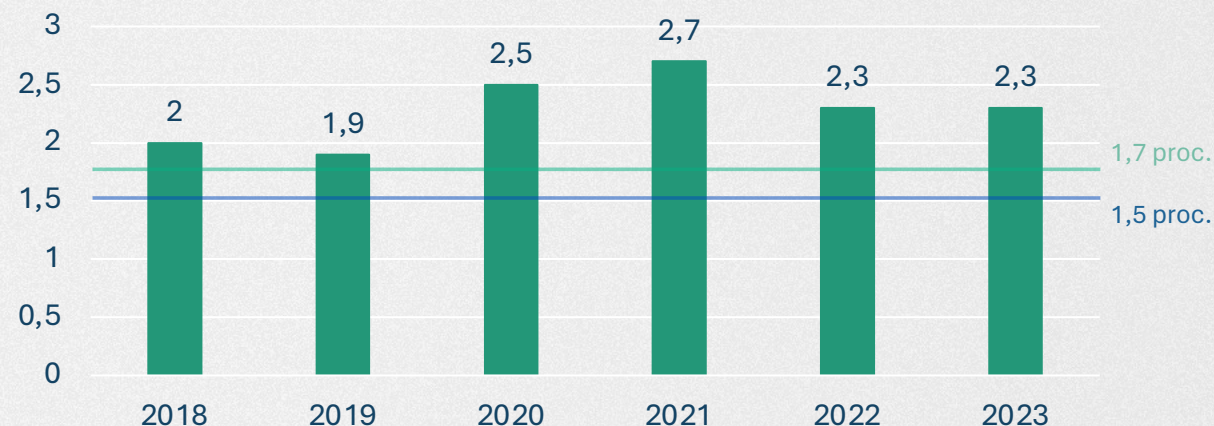
1. Ilgalaikio nedarbo lygis

Europos komisijos teigimu, ilgalaikio nedarbo lygis yra vienas iš pagrindinių rodiklių, pagal kurį galima vertinti ADRPP ir užimtumo tarnybų darbo adekvatumą ir (arba) sėkmingumą. NPP keliamas siekis ilgalaikio nedarbo lygį iki 2030 sumažinti iki 1,5 proc. (siekiama tarpinė reikšmė 2025 m. – 1,7 proc.). Bendras ilgalaikio nedarbo lygis Lietuvoje paskutiniais duomenimis (2023 m. IV ketvirtis) siekia 2,3 proc. Tokia vidutinė rodiklio reikšmė laikosi jau antrus metus ir atitinka ES ilgalaikio nedarbo lygio vidurkį (2,4 proc.).

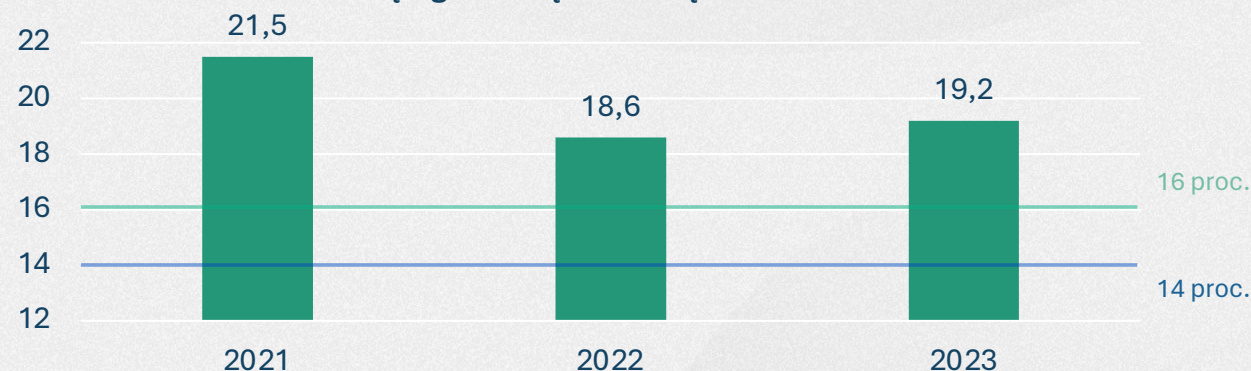
2. Pakartotinai per 12 mėnesių nuo neterminuoto į(si)darbinimo įregistruotų bedarbių dalis

Pakartotinai per 12 mėnesių nuo neterminuoto į(si)darbinimo įregistruotų bedarbių dalies rodiklis matuoja per laikotarpį pakartotinai įregistruotų asmenų, kurie prieš 12 mėn. buvo įdarbinti ar įsidarbino neterminuotai, skaičiaus ir per laikotarpį visų įregistruotų asmenų skaičiaus santykį. NPP keliamas tikslas šio rodiklio reikšmę sumažinti nuo pradinės 17,9 proc. reikšmės (2020 m.) iki 14 proc. 2030 m. Tarpinė siektina reikšmė (2025 m.) yra 16 proc. Šis rodiklis naudingas siekiant įvertinti, kaip sėkmingai bedarbiai, grįžę į darbo rinką, joje integruojasi. Paskutiniais duomenimis, 19,2 proc. UŽT registruotų asmenų savo paskutinėje darbovietėje išdirbo trumpiau nei vienerius metus.

Ilgalaikio nedarbo lygis

Pakartotinai per 12 mėnesių nuo neterminuoto į(si)darbinimo įregistruotų bedarbių dalis

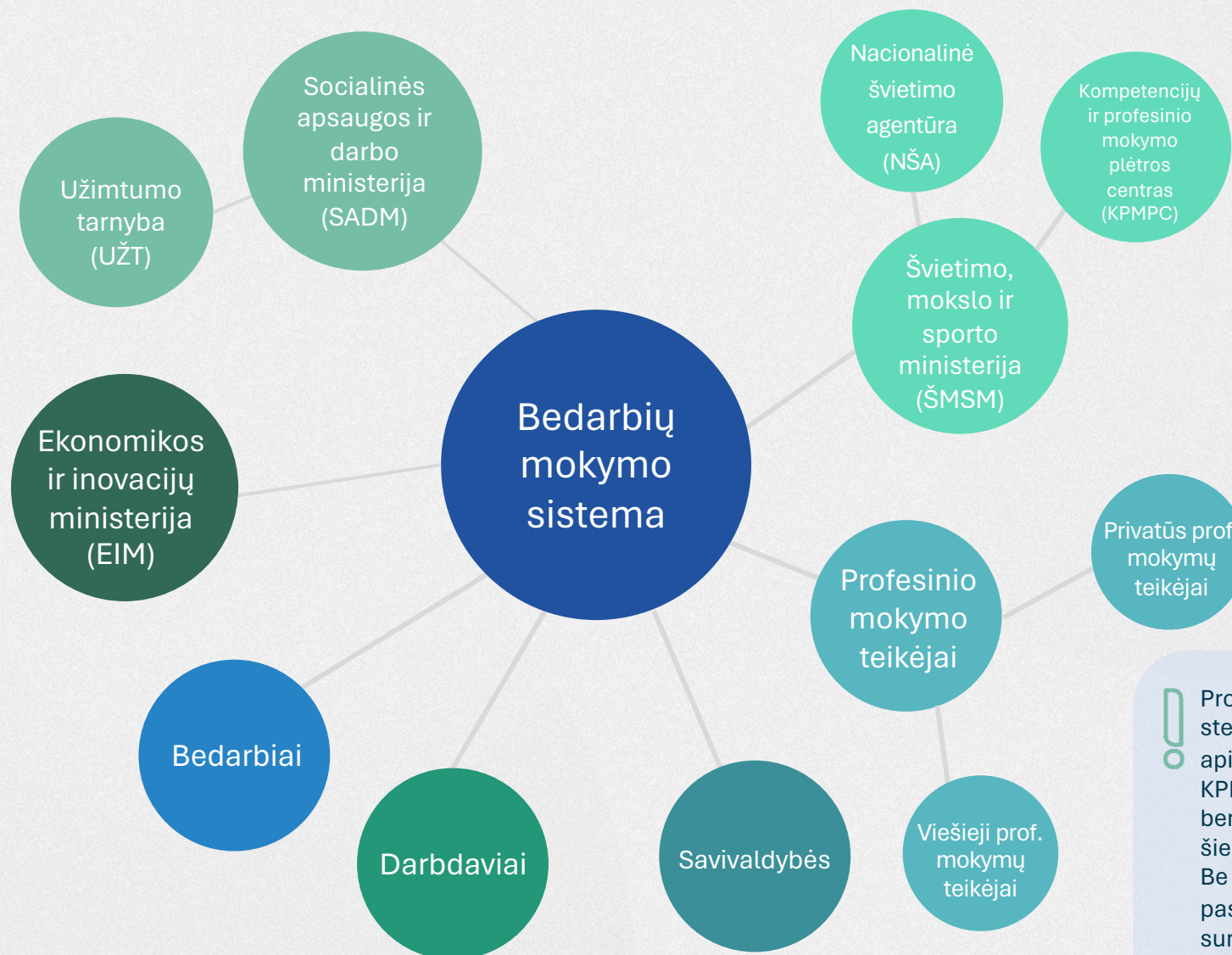

Bedarbių švietimo sistemos dalyviai

SADM formuoja darbo rinkos ir užimtumo rėmimo politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą.

UŽT nustato aktyvios darbo rinkos politikos priemonių poreikį ir atlieka patikras aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo vietose, vykdo darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo priežiūrą, atlieka Užimtumo įstatyme priskirtas funkcijas.

EIM formuoja valstybės žmogiškųjų išteklių plėtros politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, analizuoja žmogiškųjų išteklių pokyčius ir poveikį ekonomikos plėtrai, dalyvauja formuojant profesinio mokymo politiką.

ŠMSM formuoja profesinio mokymo politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, koordinuoja tęstinį profesinį mokymą ir jo kokybės priežiūrą.

NŠA vykdo švietimo teikėjų planinius ir neplaninius patikrinimus jų veiklos kokybei įvertinti.

KPMPC koordinuoja ir vykdo profesinio mokymo programų ar jų modulių rengimą ir atnaujinimą, vertinimą bei teikia registruoti Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre, teikia konsultacinę pagalbą atliekant profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų išorinį vertinimą.

Profesinio mokymo paslaugų kokybės stebėseną ir vertinimą skirtingomis apimtimis vykdo **trys** institucijos, NŠA, KPMPC ir UŽT, tačiau šios institucijos neturi bendro algoritmo ar informacijos kanalo šiems procesams koordinuoti tarpusavyje. Be to, neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybės stebėseną nėra aiškiai sureguliuota teisės aktuose.

Pagrindiniai teisiniai dokumentai

Užimtumo sistemą reglamentuojantys dokumentai:

LR užimtumo įstatymas

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo

Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas

Įsakymas dėl profesinio mokymo teikėjų sąrašo sudarymo

Švietimo sistemą reglamentuojantys dokumentai:

LR profesinio mokymo įstatymas

LR švietimo įstatymas

LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas

Profesinio mokymo programų rengimo ir registravimo tvarkos aprašas

Švietimas bedarbiams kaip aktyvios darbo rinkos politikos priemonė

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (toliau – ADRPP) yra tokios priemonės, [kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą ir paklausą](#). Šiuo metu Lietuvoje gali būti taikomos tokios ADRPP priemonės:

1. parama mokymuisi;
2. parama judumui;
3. remiamasis įdarbinimas;
4. parama darbo vietoms steigti ar pritaikyti.

Parama mokymuisi

Paramos mokymuisi priemonės tikslas – padėti bedarbiams ir užimtiems asmenims įgyti ar tobulinti turimą kvalifikaciją ar kompetencijas. Šios priemonės įgyvendinimui kasmet išleidžiama apie pusę viso ADRPP biudžeto: 2023 m. paramos mokymuisi priemonėms įgyvendinti buvo skirta 36,6 mln. eurų, 2024 m. planuojama skirti 64,2 mln., o priemonėmis 2023 m. pasinaudojo 15,4 tūkst. gyventojų (užimtų ir bedarbių). Planuojama, kad 2024 m. jomis pasinaudos 19,8 tūkst. gyventojų. Paramos mokymuisi priemonių grupę sudaro:

1. profesinis mokymas;
2. įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį;
3. stažuotė;
4. neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas;
5. neformalusis suaugusiųjų švietimas (toliau – NSŠ);
6. aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų (toliau – APVKK) įgijimas.

Paramos mokymuisi biudžetas
(mln. Eur)

2.

Bedarbio portretas

Šiame skyriuje:

Bedarbių pasiskirstymas pagal amžių

Ką apie Užimtumo tarnybos registruotus bedarbius sužinome per amžiaus pjūvį? Kas riboja vyresnių (50+ m.) ir jaunų (16-29 m.) bedarbių įsidarbinimą?

Bedarbių pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Ką apie Užimtumo tarnyboje registruotus bedarbius sužinome per turimo išsilavinimo pjūvį?

Ilgalaikio bedarbio portretas ir rinkai besirengiantys asmenys

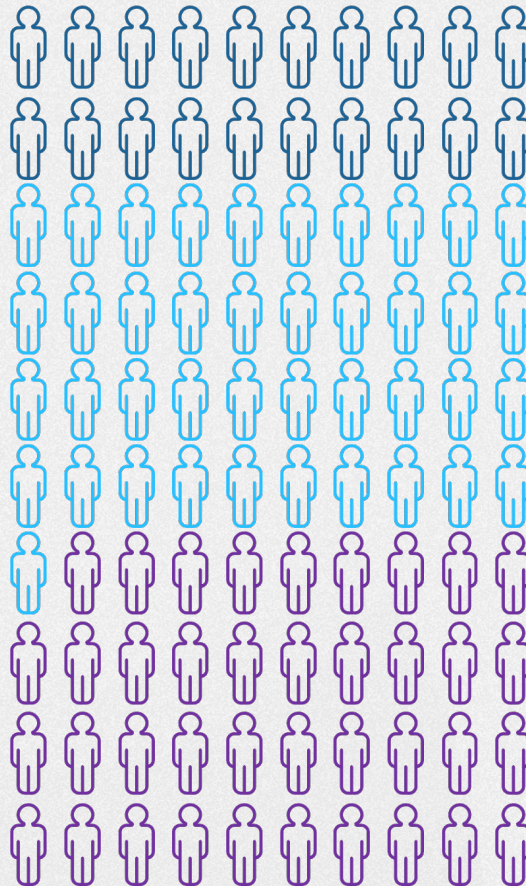
Kokie asmenys sudaro Užimtumo tarnyboje registruotų ilgalaikių bedarbių grupę? Ką žinome apie darbo rinkai besirengiančius asmenis?

Bedarbio portretas

Pasiskirstymas pagal amžių

2023 m. šalyje vidutiniškai buvo užregistruoti 152,8 tūkst. bedarbių.

16-29 m. amžiaus grupei priklausė **19,6 proc.** bedarbių.

30-49 m. amžiaus grupei priklausė **41,3 proc.** bedarbių.

50+ m. amžiaus grupei priklausė **39,1 proc.** bedarbių.

- 2023 m. jaunimo (16-29 m.) nedarbas siekė **7,4 proc.** 25-29 m. asmenų nedarbas siekė **8,9 proc.**
- 2023 m. duomenimis, **51,1 proc.** šiai amžiaus grupei priklausančių bedarbių neturėjo kvalifikacijos (15 312 asmenys). 16-24 m. amžiaus grupėje kvalifikacijos neturėjo **64,1 proc.** bedarbių.
- **16,5 proc.** 16-29 m. bedarbių buvo ilgalaikiai (4943 asmenys).
- Lyginant su atitinkamos amžiaus grupės šalies gyventojais, 30-39 m. asmenų nedarbas siekė **7,9 proc.**, 40-49 m. – **8,1 proc.**
- Didžiausia dalis bedarbių turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą priklausė 30-49 m. amžiaus grupei – **18,4 proc.** (11 601 asmuo).
- **28,9 proc.** šiai amžiaus grupei priklausančių bedarbių neturėjo kvalifikacijos (18 2019 asmenys).
- 2023 m. amžiaus grupėje virš 50 m. nedarbas siekė **10,2 proc.** Didžiausias nedarbo lygis lyginant su atitinkamos amžiaus grupės šalies gyventojais buvo tarp asmenų nuo 60 m. (11,7 proc.).
- Šioje amžiaus grupėje didžiausia dalis bedarbių yra **ilgalaikiai** (24,5 proc. arba 14 609 asmenys) ir daugiausiai asmenų turi **negalią** (13,2 proc.).
- 2023 m. spalio 1 d. duomenimis, šiai amžiaus grupei priklausantys asmenys sudarė didžiausią dalį darbo rinkai besirengiančių asmenų – **67,8 proc.**

Bedarbio portretas

Pasiskirstymas pagal amžių

50+ m. amžiaus grupei priklausė **39,1 proc.** bedarbių.

Kas riboja vyresnių asmenų (50+ m.) įsidarbinimą?

- Diskriminacija dėl amžiaus darbo rinkoje
- Pokyčių baimė, nenoras mokytis ar keisti darbą, motyvacijos trūkumas
- Žema kvalifikacija ar jos neturėjimas
- Turimo išsilavinimo neatitiktis darbo rinkoje

16-29 m. amžiaus grupei priklausė **19,6 proc.** bedarbių.

Kas riboja jaunų asmenų (16-29 m.) įsidarbinimą?

- Ankstyvas pasitraukimas iš švietimo sistemos
- Žema kvalifikacija ar jos neturėjimas
- Turimo išsilavinimo neatitiktis darbo rinkoje
- Sunkumai pereinant iš mokyklos ar studijų į darbo rinką
- Kompleksinės socialinės problemos
- Motyvacijos ir socialinių įgūdžių stoka
- Darbo patirties stoka

Bedarbio portretas

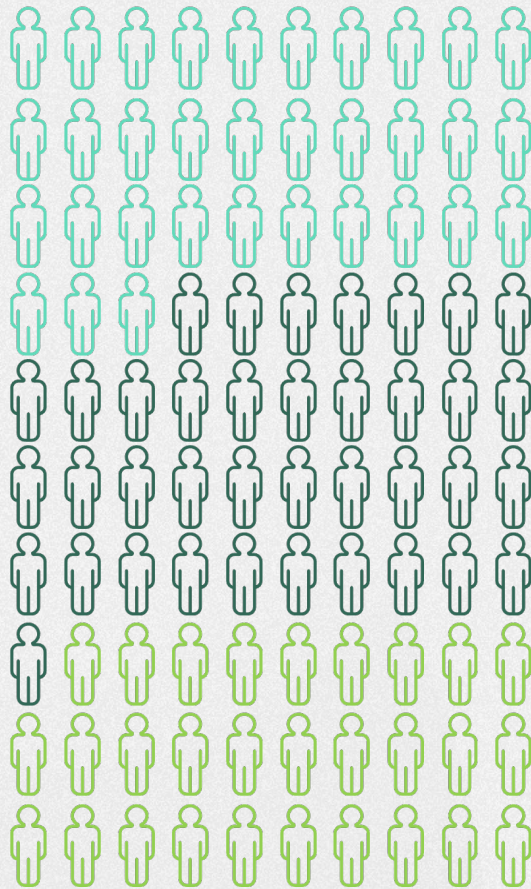
Pasiskirstymas pagal išsilavinimą

2023 m. sausio 1 d. šalyje buvo užregistruoti 176 tūkst. bedarbių.

32,5 proc. bedarbių buvo nekvalifikuoti (be profesinio pasirengimo).

39,8 proc. bedarbių turėjo profesinę kvalifikaciją.

27,7 proc. bedarbių turėjo aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą.

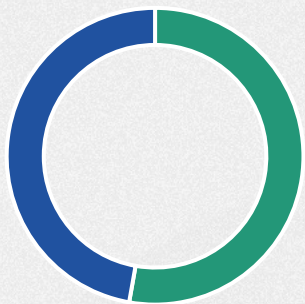

- Iš jų, **64,3 proc.** bedarbių turėjo vidurinį išsilavinimą (31 655 asmenys), **24,7 proc.** – pagrindinį (12 143 asmenys), **10,7 proc.** – pradinį (5291 asmuo). 140 bedarbių (0,3 proc.) neturėjo pradinio išsilavinimo.
- Remiantis 2023 m. vidutiniais metiniais skaičiais, 52 proc. nekvalifikuotų bedarbių buvo **vyrų**, 48 proc. – **moterų**.
- Didžiausią dalį nekvalifikuotų bedarbių pagal amžiaus grupę sudarė **20-29 m. asmenys (26,8 proc.)**.
- Nekvalifikuotų bedarbių dalis reikšmingai skyrėsi tarp savivaldybių: nuo **17,6 proc.** Zarasų sav. iki **42,9 proc.** Pagėgių sav..
- Iš jų, **77 proc.** bedarbių turėjo vidurinį išsilavinimą (48 218 asmenys), **19,9 proc.** – pagrindinį (12 427 asmenys), **3,1 proc.** – pradinį išsilavinimą.
- Bedarbiai turintys kvalifikaciją yra **pagrindinė UŽT paramos mokymuisi priemonių tikslinė grupė**.
- Iš jų, **50,5 proc.** bedarbių turėjo aukštąjį išsilavinimą (22 383 asmenys), **49,5 proc.** – aukštesnįjį išsilavinimą, t.y. aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (21 901 asmuo).
- Aukštąjį išsilavinimą turinčių bedarbių dalis svyravo tarp savivaldybių: nuo **2,5 proc.** Kalvarijos sav. iki **27,3 proc.** Vilniaus m. sav.. Aukštesnįjį išsilavinimą turinčių bedarbių dalis svyravo tarp savivaldybių nuo **7,3 proc.** Pagėgių sav. iki **21 proc.** Utenos sav.

Ilgalaikio bedarbio portretas

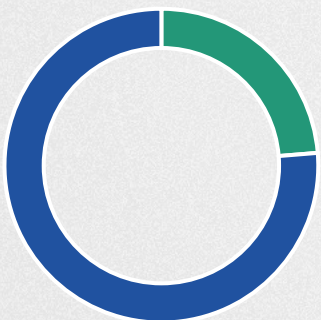
Pagal [LR užimtumo įstatymo 25 str.](#), ilgalaikis bedarbis yra bedarbis iki 25 metų, kurio nedarbo trukmė ilgesnė kaip 6 mėnesiai, arba bedarbis nuo 25 metų, kurio nedarbo trukmė ilgesnė kaip 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos. Remiantis vidutiniais 2023 m. duomenimis, **Lietuvoje buvo registruota 29 tūkst. ilgalaikių bedarbių.**

Pagal lytį:

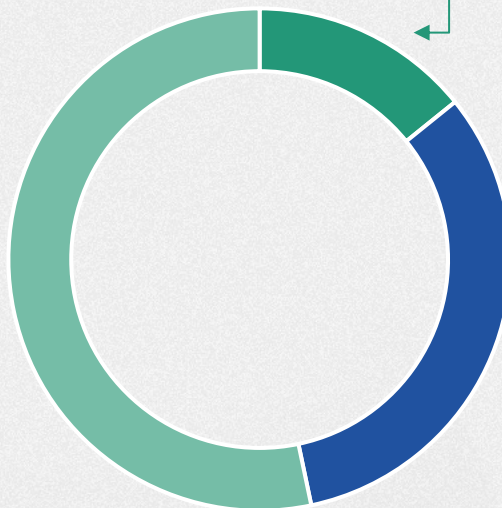
52,8 proc. ilgalaikių bedarbių buvo moterys, 47,2 proc. – vyrai.

Negalia:

23,7 proc. ilgalaikių bedarbių turėjo negalią.

Pagal išsilavinimą:

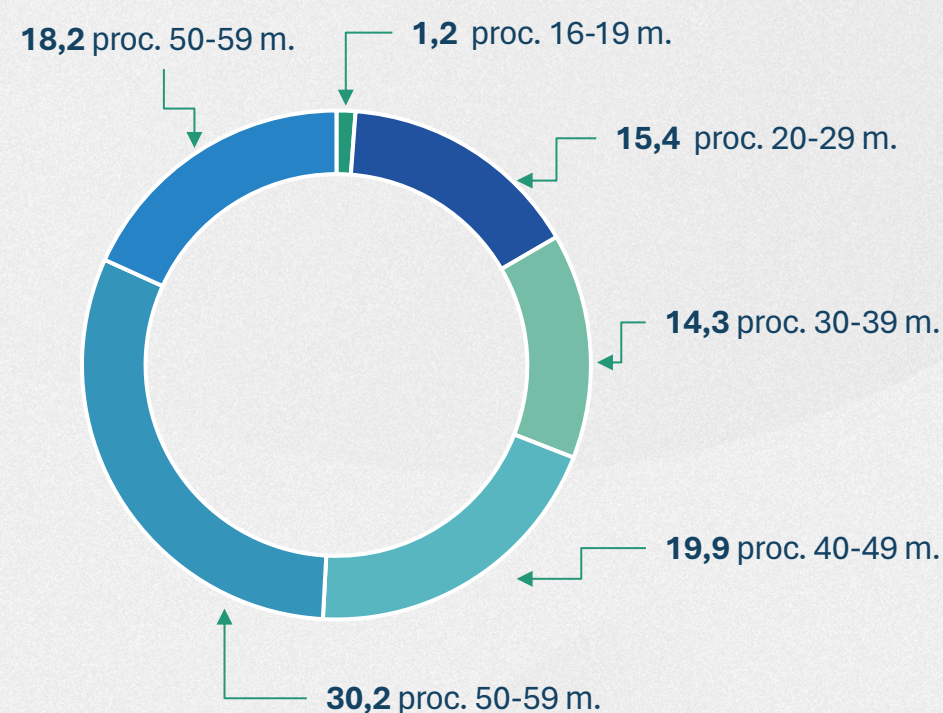

14,2 proc. turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

32,5 proc. neturėjo kvalifikacijos.

53,3 proc. turėjo aukštesnįjį išsilavinimą arba kitą profesinę kvalifikaciją.

Pagal amžiaus grupę:

Darbo rinkai besirengiantys asmenys

Pagal 2022 m. liepos 1 d. įsigaliojusias Užimtumo įstatymo nuostatas, **išskirta darbo rinkai besirengiančių asmenų grupė.**

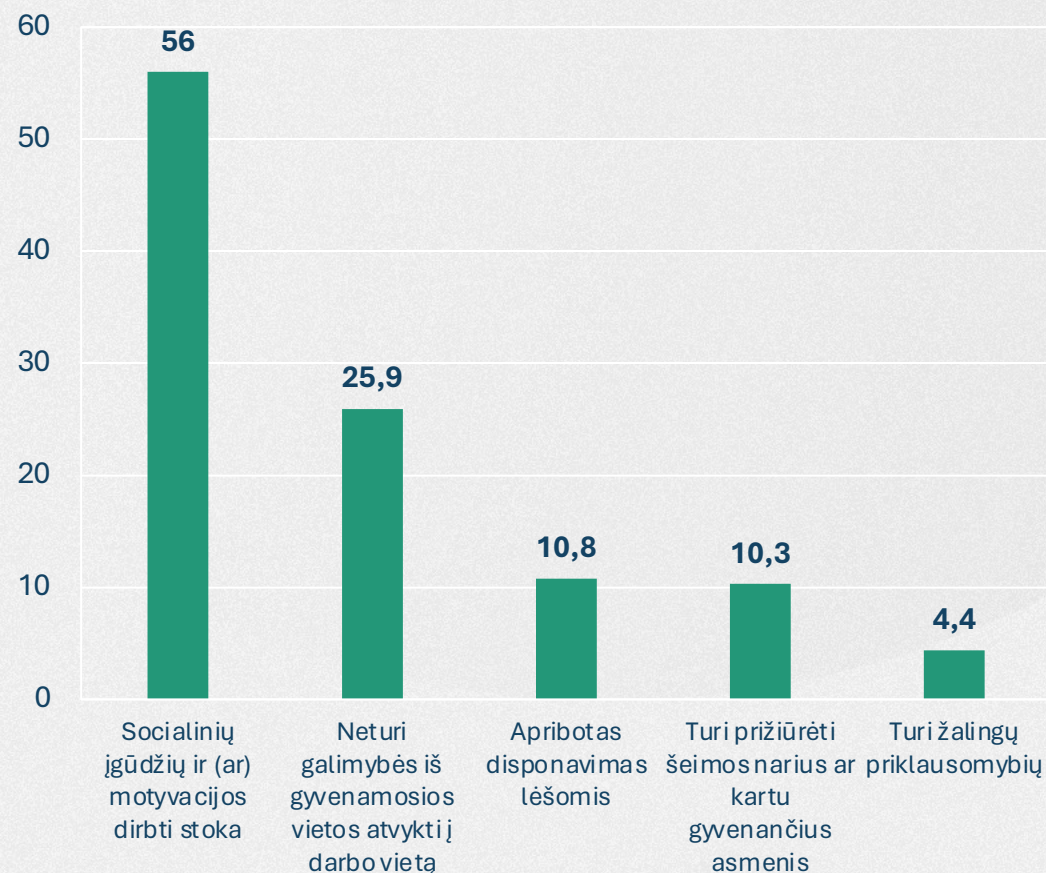
Besirengiantis darbo rinkai asmuo – darbo neturintis asmuo, kurio įsidarbinimą riboja tam tikros aplinkybės, pvz., motyvacijos ar socialinių įgūdžių stoka, apribotas disponavimas pinigineis lėšomis, priklausomybių ligos, asmuo vietoje darbo rūpinasi artimaisiais ar neturi galimybės nuvykti iš gyvenamosios vietos į darbą. Šį statusą turinčiam asmeniui suteikiama individuali kompleksinė pagalba sprendžiant problemas, kurios trukdo įsidarbinti ([LR užimtumo įstatymas, 22 str. 7 d.](#))

Šie asmenys neturi bedarbio statuso, todėl nepatenka į Užimtumo tarnybos statistiką apie bedarbius ar ilgalaikius bedarbius.

2024 m. sausio 1 d. **Užimtumo tarnyboje darbo rinkai besirengiančio asmens statusu buvo registruota 24,3 tūkst. asmenų**, t.y. 11,3 proc. visų UŽT klientų.

- **68,1 proc.** darbo rinkai besirengiančių asmenų – 50+ m. asmenys. 30-49 m. amžiaus asmenys sudarė 29,5 proc., jaunimas iki 29 m. – 2,4 proc.
- Kas trečias darbo rinkai besirengiantis asmuo buvo nekvalifikuotas, t.y. neturėjo aukštojo ar profesinio išsilavinimo.
- **56 proc.** besirengiančių darbo rinkai stokojo socialinių įgūdžių ir (ar) motyvacijos dirbti, **25,9 proc.** neturėjo galimybės iš gyvenamosios vietos atvykti į darbo vietą, **10,8 proc.** buvo apribotas disponavimas lėšomis, **10,3 proc.** turėjo prižiūrėti šeimos narius ar kartu gyvenančius asmenis, **4,4 proc.** turėjo žalingų priklausomybių.

Besirengiančių darbo rinkai asmenų kliūtys užimtumui (proc.)

Asmuo gali turėti kelias kliūtis užimtumui. Duomenų šaltinis: UŽT, „Lietuvos užimtumo 2023 m. tendencijos ir ateities prognozės“, 2024.

3.

Kaip veikia bedarbių švietimo sistema?

Šiame skyriuje:

Kaip bedarbių švietimo sistema veikia iš bedarbio pusės?

Kaip vyksta mokymo pasirinkimo ir kompensavimo procesas?

Kaip bedarbių švietimo sistema veikia iš darbdavio pusės?

Kokią pagalbą ir finansinę paramą gali gauti darbdavys, įdarbindamas Užimtumo tarnyboje registruotą bedarbių? Kas riboja darbdavių įsitraukimą į bedarbių švietimą ir darbinimą?

Kaip bedarbių švietimo sistema veikia iš profesinio mokymo teikėjo pusės?

Kaip profesinio mokymo teikėjai patenka į Užimtumo tarnybos sąrašą? Kiek jų yra viešos įstaigos, kiek – privačios?

Kaip veikia švietimo bedarbiams sistema?

Iš bedarbio pusės

Siekiant paskatinti integraciją į darbo rinką, Užimtumo tarnyba padeda bedarbiams įgyti reikiamą kvalifikaciją, naujų kompetencijų arba persikvalifikuoti. Informacija parengta remiantis UŽT ir SADM duomenimis.

Kokius mokymus bedarbiams finansuoja Užimtumo tarnyba?

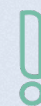
Prioritetas teikiamas regioniniu ar nacionaliniu lygiu paklausioms profesijoms (kas mėnesį atnaujinamą paklausių profesijų sąrašą galite rasti [čia](#)), tačiau finansuojami ir kitų specialybių mokymai, jei asmuo pasirašo trišalę darbo sutartį (tarp Užimtumo tarnybos, darbdavio ir profesinio mokymo dalyvio) arba jei asmuo ketina vykdyti individualią veiklą arba dirbti pagal verslo liudijimą.

Darbo netekę ar neturintys asmenys gali rinktis iš šių mokymosi priemonių:

- **Profesinis mokymas.** Kai Užimtumo tarnyboje užsiregistravę asmenys nori įgyti naujų kompetencijų ar persikvalifikuoti ir įsidarbinti ar pradėti dirbti savarankiškai, Užimtumo tarnyba gali jiems pasiūlyti paramą naujai kvalifikacijai įgyti, kvalifikacijai tobulinti ar naujoms kompetencijoms įgyti.
- **Pameistrystė.** Norintys įgyti naują profesiją taip pat gali rinktis mokymąsi pameistrystės forma t.y. įsidarbinus pagal pameistrystės darbo sutartį. Pameistrystė suteikia galimybę didžiąją programos dalį mokytis darbo vietoje ir gauti atlyginimą už darbą. Teorinės žinios gali būti įgyjamos ar pagilintos pas darbdavį arba mokymo įstaigoje.
- **Aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimas.** Priemonė skirta padėti bedarbiams įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančias kvalifikacijas ir kompetencijas, įtrauktas į Užimtumo tarnybos tvirtinamą

sąrašą. Šios kvalifikacijos bei kompetencijos privalo atitikti ne žemesnį nei IV Lietuvos kvalifikacijos sandaros lygį, bei šiuos kvalifikacijų lygius pagrindžiančias kompetencijas, jeigu jos susijusios su investavimu į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą bei inovacijas.

- **Stazuotė.** Bedarbiams, kurie ne mažiau kaip 6 mėnesius iš eilės nedirbo pagal šią turimą profesinę kvalifikaciją ar neformaliojo suaugusiųjų švietimo būdu įgytą kompetenciją, gali būti organizuojamas neatlygintinas darbo praktikos laikotarpis, skirtas asmens darbo įgūdžiams ar profesinei kvalifikacijai kelti, atkurti ar tobulinti.
- **Neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas.** Bedarbiams, kurie turi darbo patirties, profesinių žinių ar kitų įgūdžių, tačiau neturi kompetencijas patvirtinančio pažymėjimo, Užimtumo tarnyba gali kompensuoti kompetencijų pripažinimą. Neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą vykdo kompetencijų pripažinimą organizuojanti įmonė, kurią pasirenka pats bedarbis ar užimtas asmuo.

Viena iš silpnųjų bedarbių švietimo sistemos vietų yra tai, kad Užimtumo tarnyba gali finansuoti ir nepaklausių profesijų mokymus bedarbiams jei tokius mokymus baigęs asmuo po mokymų baigimo vykdo veiklą pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymėjimą arba pasirašo trišalę sutartį su darbdaviu, tačiau Užimtumo tarnyba netikrina, ar asmens vykdoma individuali veikla generuoja pajamas. Taip asmuo gali apeiti reikalavimą po mokymų baigimo išdribti pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją ne trumpiau kaip 6 mėnesius.

Kaip veikia švietimo bedarbiams sistema?

Iš bedarbio pusės

Kokias išlaidas bedarbiams finansuoja Užimtumo tarnyba?

Užimtumo tarnyba finansuoja:

1. Profesinio mokymo, neformaliojo suaugusiųjų švietimo ar kompetencijų pripažinimo išlaidas.

- Pagal 2024 m. sausio 1 d. nustatytą minimaliąją mėnesinę algą (MMA), naujai kvalifikacijai įgyti skiriama iki 4620 eurų parama (5 MMA), kvalifikacijai tobulinti ar kompetencijai įgyti – iki 2772 eurų (3 MMA). Asmenims, siekiantiems įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančią kvalifikaciją, Užimtumo tarnyba gali finansuoti profesinį mokymą – iki 8316 eurų (9 MMA), o aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijai tobulinti ar kompetencijai įgyti – iki 4620 eurų (5 MMA).

1. Mokymo stipendiją.

- Bedarbiams per visą profesinio mokymosi laikotarpį kartą per mėnesį mokama stipendija 2,82 Eur už lankytą valandą arba jis gali gauti jam priklausančią nedarbo išmokos dydžio stipendiją.

2. Kelionės išlaidas iki artimiausio profesinio mokymo teikėjo ir atgal bei apgyvendinimo išlaidas (kai asmens gyvenamoji vieta yra ne toje pačioje gyvenamojoje vietovėje, kurioje mokymo teikėjas teikia paslaugas).

3. Privalomojo sveikatos tikrinimo ir skiepavimo nuo užkrečiamųjų ligų išlaidas.

Kaip vyksta mokymų bedarbiams finansavimo procesas?

1. Užimtumo tarnyboje registruotas bedarbis su Užimtumo tarnybos konsultantu aptaria mokymosi poreikius ir galimybes. Esant poreikiui, asmeniui teikiamos profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugos.
2. Užimtumo tarnyba išduoda asmeniui profesinio mokymo arba neformalaus suaugusiųjų švietimo kuponą.
3. Asmuo pasirenka mokymo teikėją iš Užimtumo tarnybos formalaus ir neformalaus mokymo programų sąrašų. Siekiant padėti padaryti informuotą sprendimą apie mokymo teikėją, Užimtumo tarnyba sukūrė profesinio mokymo efektyvumo švieslentę, kurioje pateikiama informacija apie skirtingas mokymų programas baigusių asmenų įsidarbinimo rodiklius ir vidutinį atlyginimą.
4. Profesinio mokymo teikėjas pasirašo Užimtumo tarnybos išduotą kuponą.
5. Tuomet pasirašoma dvišalė (tarp Užimtumo tarnybos ir mokymų dalyvio) arba trišalė sutartis (tarp Užimtumo tarnybos, mokymų dalyvio ir darbdavio).

Didžioji dalis profesinių mokymų kompensuojami iš ES fondų lėšų, **dėl to mokymai turi patenkinti tuo metu įgyvendinamo projekto sąlygas** – tilpti į projektinio laikotarpio rėmus, paramos gavėjai ir pasirinktos programos turi atitikti nustatytus reikalavimus. Pavyzdžiui, Užimtumo tarnyba vykdomuose projektuose gali būti numatyta, kiek asmenų turėtų gauti paramą konkrečių sričių mokymams, tad, numatytus skaičius pasiekus, bedarbiai gali būti kreipiami į kitas sritis, kuriose rodikliai dar nepasiekti.

Kaip veikia švietimo bedarbiams sistema?

Iš darbdavio pusės

Kokią pagalbą ir/ar paramą gali gauti darbdavys, įdarbindamas UŽT registruotą bedarbį?

- UŽT **teikia darbdaviams informaciją** apie užimtumo rėmimo priemones, bei sąlygas, kuriomis bedarbiai gali įgyti darbdaviams reikiamą kvalifikaciją ir kompetencijas, taip pat darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų rėmimą įdarbinant ar kuriant jiems darbo vietas ir **tarpininkauja** įdarbinant UŽT registruotus asmenis.
- **Darbdavys gali pasirašyti trišalę sutartį.**
- **Darbdaviams, vykdantiems profesinį mokymą pameistrystės forma**, kompensuojama 70 proc. pameistrinio darbo užmokesčio ir paskirto profesijos meistro (meistrų), pameistrinio darbinės veiklos ir praktinio mokymo organizavimo ir koordinavimo išlaidos. Kompensuojamos išlaidos detalai aprašytos [čia](#).
- **Parama judumui.** UŽT gali kompensuoti darbdaviui, įdarbinusiam Užimtumo tarnybos siunčiamą bedarbį, patiriamas bedarbio vežimo į darbo vietą ir atgal, esant jo sutikimui, išlaidas. Paramos judumui kompensavimas detalai aprašytas [čia](#).
- **Įdarbinimas subsidijuojant arba subsidija darbo asistento išlaidoms.** Detalai aprašyta [čia](#).

Kliūtys aktyvesniam darbdavių įsitraukimui darbinant bedarbius:

- ! **Darbdaviai nenori darbinti bedarbių dėl psichologinių, socialinių problemų, motyvacijos trūkumo.** Pagal 2022 m. liepos 1 d. įsigaliojusias Užimtumo įstatymo nuostatas, tokie asmenys patenka į „besirengiančių darbo rinkai“ kategoriją ir prieš įsidarbinant turi gauti reikalingas kompleksines paslaugas.
- ! **Egzistuojančios finansinės paskatos nemotyvuoja darbdavių darbinti bedarbius.** Darbdavių atstovų teigimu, bedarbių įdarbinimas gali pareikalauti daugiau kaštų, nei tik įdarbinto asmens atlyginimas. Jei bedarbis susiduria su motyvacijos ar socialinių įgūdžių stoka, įmonė turi investuoti daugiau į tokio darbuotojo apmokymą ir stebėseną. Be to, gali nukentėti organizacinė įmonės kultūra.
- ! **Užimtumo tarnybos įvaizdis.** Valstybės kontrolės užsakymo KTU darbdavių nuomonės tyrimo rezultatai rodo, kad “Užimtumo tarnybos reputacija labiau sietina su bedarbių registravimu dėl išmokų mokėjimo nei jų įdarbinimo”, todėl dalis darbdavių nėra motyvuoti bendradarbiauti su UŽT. Valstybės kontrolės ataskaitos išvadose teigiama, kad siekiant artimesnio UŽT ir darbdavių bendradarbiavimo būtina perkurti UŽT įvaizdį tiek darbdavių, tiek darbo ieškančių asmenų tarpe.

Kaip veikia švietimo bedarbiams sistema?

Iš mokymo teikėjo pusės

Profesinio mokymo teikėjai, norintys įtraukti mokymo programas į UŽT Mokymo teikėjų ir mokymo programų sąrašą, turi atitikti tam tikrus reikalavimus ir sekti procedūras, priklausomai nuo jų siūlomų programų kategorijos:

- **Formaliojo profesinio mokymo programos** gali teikti tik mokymo teikėjai, turintys ŠMSM išduotą licenciją. Mokymo teikėjų programos yra rengiamos pagal ŠMSM patvirtintas [formaliojo mokymo programas](#). Formaliojo profesinio mokymo programos suteikia mokymus baigusiam asmeniui profesinę **kvalifikaciją**.
- **Neformaliojo profesinio mokymo programos** rengiamos vadovaujantis [Profesinio mokymo programų rengimo ir registravimo tvarkos aprašu](#). Neformaliojo profesinio mokymo programą sudaro modulis (-iai), suteikiantis (-ys) atitinkamame profesiniame standarte nustatytą (-as) atitinkamos kvalifikacijos **kompetenciją (-as)**. Parengta neformaliojo profesinio mokymo programa teikiama Kompetencijų ir profesinio mokymo plėtros centro (KPMPC) vertinimui. Įvertintą ir patvirtintą mokymo programą KPMPC teikia registruoti Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrai. Mokymo teikėjas įsipareigoja asmeniui, baigusiam programą, atlikti įgytų kompetencijų vertinimą.
- **Neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSS) programos** turi būti suderintos su ŠMSM akredituota kompetencijų vertinimo institucija. Mokymo teikėjas privalo būti registruotas Švietimo ir mokslo institucijų [registre](#), o NSS programa privalo būti registruota Neformaliojo švietimo programų registre. Visos neformaliojo suaugusiųjų švietimo programą sudarančios mokymo valandos privalo būti kontaktinės.

Formalias profesinio mokymo programas, kurias gali kompensuoti UŽT, galite rasti [čia](#), neformalias – [čia](#).

Detalią informaciją apie profesinio mokymo programų pateikimą rasite [UŽT puslapyje](#).

Profesinio mokymo teikėjų iššūkiai bedarbių švietimo srityje:

Komunikacijos su UŽT trūkumas. Šio projekto etapo metu apklausti profesinio mokymo teikėjai įvardijo, kad trūksta pastovios ir vieningos komunikacijos tarp UŽT ir prof. mokymo teikėjų. Pavyzdžiui, informaciją apie mokymo teikėjų renkamas grupes ir mokymų pradžios datas UŽT konsultantai sužino skambindami konkreitiems teikėjams kai tokios informacijos prireikia, nėra mechanizmo, kaip mokymų teikėjai tokią informaciją galėtų centralizuotai pateikti UŽT.

Ribotos galimybės kurti naujas, darbo rinkoje paklausias mokymų programas. Kai kurias kompetencijas ir kvalifikacijas Lietuvoje gali suteikti tik kolegijos ir aukštosios mokyklos, kitoms – nėra parengtų aprašų.

Profesinio mokymo teikėjų teigimu, **profesinio mokymo išlaidų kompensavimo procesai yra netolygiai skaitmenizuoti tarp skirtingų regioninių UŽT padalinių.** Pavyzdžiui, vienuose padaliniuose galima dokumentus apsirašyti elektroniniu parašu, kituose ne.

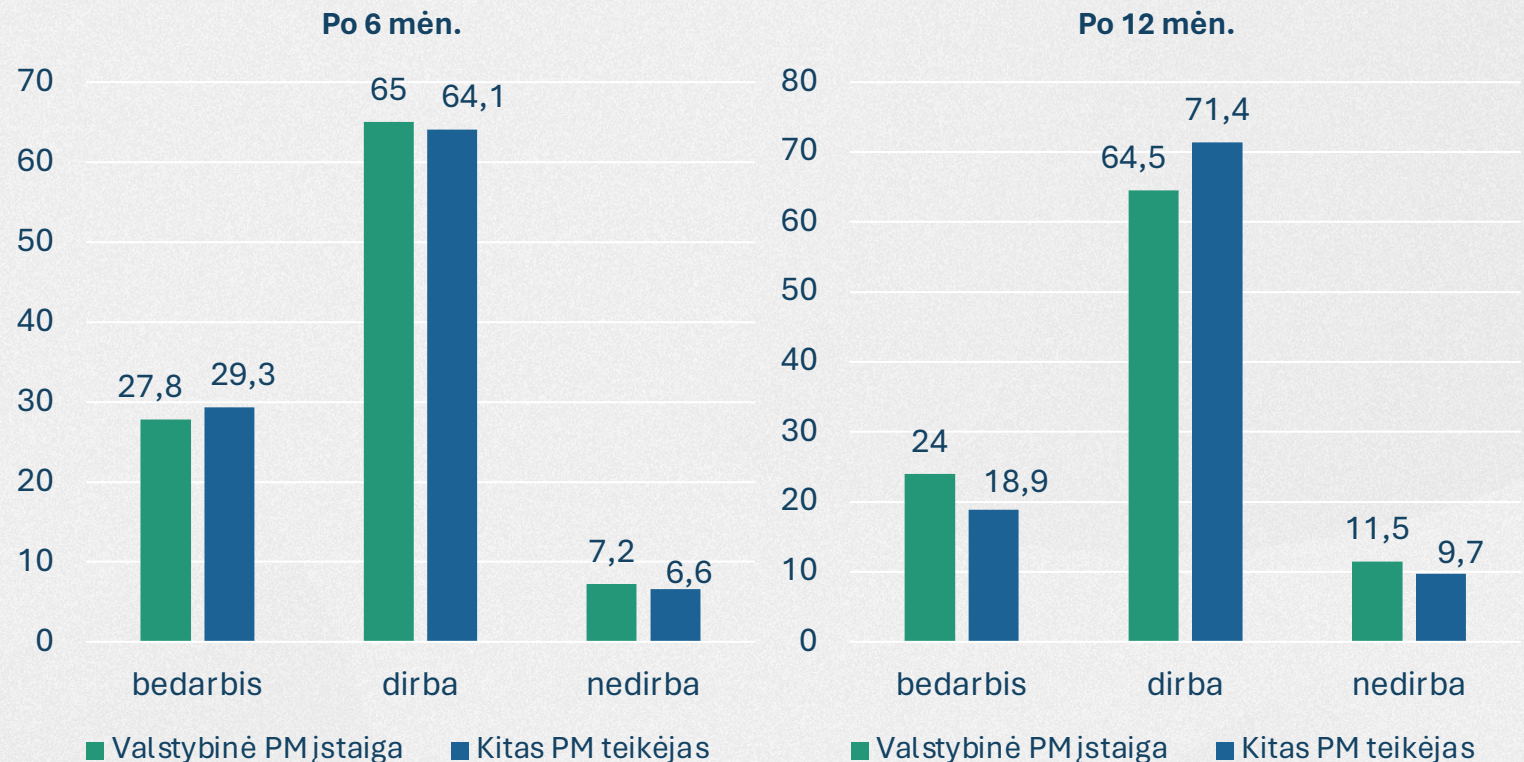
Profesinio mokymo teikėjai

2024 m. kovo mėn. UŽT **profesinio mokymo teikėjų sąrašė buvo 181 teikėjas.**

Iš jų, **67 proc. buvo privatūs mokymų teikėjai** (UAB, MB, VŠĮ, IĮ), likę – vieši.

STRATA analizėje „[Profesinis mokymas Lietuvoje 2021](#)“ teigiama, kad asmenų, baigusių UŽT kompensuotus mokymus valstybinėse profesinio mokymo įstaigose, įsidarbinimas po 12 mėn. yra prastesnis nei tų, kuriems mokymo paslaugas suteikė privatūs profesinio mokymo teikėjai: „Tikėtina, kad kiti [t.y., nevalstybiniai] profesinio mokymo teikėjai greičiau prisitaiko prie rinkos poreikių ar yra lankstesni mokymo paslaugų teikimo atžvilgiu, palyginti su valstybinėmis profesinio mokymo įstaigomis.“

Bedarbių, dalyvavusių mokymuose, užimtumo statusas po 6 ir po 12 mėn. 2020 m. pagal teikėjo tipą (parengta pagal STRATA analizę „[Profesinis mokymas Lietuvoje 2021](#)“):

4.

Paramos mokymuisi priemonių efektyvumas

Šiame skyriuje:

Paramos mokymuisi priemonių efektyvumo stebėseną

Kokiais rodikliais vertiname paramos mokymuisi priemonių veiksmingumą?
Kurios priemonės rodo aukščiausius integracijos į darbo rinką rodiklius?

Darbdavių įsitraukimas į bedarbių mokymą

Ar darbdavių įsitraukimas į bedarbių švietimo veiklą gerina bedarbių integracijos į darbo rinką rodiklius? Kokios kliūtys riboja aktyvesnį darbdavių įsitraukimą?

Paramos mokymuisi priemonių atsiperkamumas

Kiek kainuoja ir kokią ekonominę grąžą generuoja skirtingos paramos mokymuisi priemonės?

Paramos mokymuisi priemonių efektyvumo stebėseną

Paramos mokymuisi priemonių efektyvumo stebėseną

Paramos mokymuisi priemonėmis 2023 m. pasinaudojo 15,4 tūkst. gyventojų (užimtų ir bedarbių). Planuojama, kad 2024 m. jomis pasinaudos 19,8 tūkst. gyventojų.

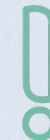
Vienas svarbiausių rodiklių, vertinant paramos mokymuisi priemonių poveikį, yra [integracijos į darbo rinką efektyvumo rodiklis](#), kuris kiekvieną ketvirtį skelbiamas UŽT internetiniame puslapyje. Rodiklis yra išreikštas po paramos mokymuisi priemonės įsidarbinusių, įdarbintų, pasilikusių dirbti asmenų skaičiaus ir visų asmenų, kurie baigė profesinį mokymą prieš atitinkamą laikotarpį (28 d., 6 mėn., 12 mėn., arba 24 mėn.) santykiu (proc.)*.

Tokiu pačiu principu vertinamas ir kiekvienos iš mokymo programų tvarumas. Ši informacija nuo 2023-ųjų priinama viešai ir skelbiama UŽT profesinio mokymo efektyvumo [švieslentėje](#).

2022 m. į ADRPP stebėsenos rodiklių sąrašą buvo įtrauktas [priemonių atsiperkamumo rodiklis](#). Skaičiuojant šį rodiklį vertinama dalyvių įsidarbinimo eiga per 12/24 mėn. nuo mokymuisi priemonės (finansavimo) pabaigos praėjus 12/24 mėn., atsižvelgiant į priemones baigusiu asmenų lėšų panaudojimą (Eur), išdirbto laiko trukmę (mėn.), įsidarbinusių asmenų sveikatos pagerėjimo teikiamą naudą (Eur) ir sukurtą pridėtinę vertę (Eur)*.

Priemonės pavadinimas	2022			2023		
	Dalyvavusių asmenų skaičius	Pradėjusių dalyvauti skaičius	Baigusiu asmenų skaičius	Dalyvavusių asmenų skaičius	Pradėjusių dalyvauti skaičius	Baigusiu asmenų skaičius
Profesinis mokymas	13 879	11 892	11 631	7459	5 599	4233
APVKK	1 568	1 568	461	5293	4 236	3224
NSŠ	551	551	513	5147	5 132	4088
Pameistrystė	554	499	517	233	198	144
Stažuotė	582	495	525	213	165	129
Kompetencijų pripažinimas	194	181	183	64	62	63
Viso	17 328	15 186	13 830	18409	15 392	11881

Paramos mokymuisi dalyvių skaičius. Duomenų šaltinis: [Užimtumo tarnyba](#)

Valstybės kontrolė UŽT veiklos didinant užimtumą audito [ataskaitoje](#) teigia, kad **Užimtumo tarnybos skaičiuojami ADRPP efektyvumo rodikliai neapima** panaudotų lėšų; **duomenų, ar priemonių dalyviai įsidarbino pagal įgytą kvalifikaciją / kompetenciją**. 2022-aisiais patobulinta UŽT poveikio vertinimo metodika ir įtrauktas priemonių atsiperkamumo rodiklis, tačiau ir toliau nevertinama, ar mokymus baigus asmuo įsidarbino pagal įgytą kvalifikaciją / kompetenciją. Patobulinus stebėsenos rodiklius būtų galima nustatyti, ar finansavimas yra nukreipiamas labiausiai pasiteisinusioms ir efektyviausioms ADRPP.

Paramos mokymuisi priemonių poveikis

Istoriškai, pameistrystės forma organizuojamo mokymo ilgalaikis integracijos į darbo rinką efektyvumas yra didžiausias iš visų paramos mokymuisi priemonių. Paskutiniaisiais duomenimis, **praėjus 24 mėn. nuo mokymų pabaigos, 77,9 proc. pameistrystės būdu besimokiusiųjų išsilaiko darbo rinkoje ir po mokymų praėjus 2 metams.**

Bedarbiai baigę APVKK įgijimo priemonę integruojasi į darbo rinką geriausiai tiek po 6 mėn., tiek praėjus metams nuo mokymų baigimo. APVKK kaip atskira priemonė prie paramos mokymuisi priemonių pridėta tik 2022 m. viduryje, todėl duomenų, kurie atskleistų bedarbių integraciją į darbo rinką praėjus dvejiems metams nuo mokymų baigimo UŽT dar neturi.

NSŠ taip rodo gerus integracijos į darbo rinką rezultatus, tačiau apie **65 proc.* baigusiujų NSŠ mokymus buvo užsieniečiai, kurie mokėsi lietuvių kalbos.** Tai svarbu, kadangi pastaruoju metu Lietuvoje ženkliai padaugėjo imigrantų iš Ukrainos, kurie atvykę į Lietuvą dažnu atveju jau turi kvalifikaciją, tačiau jų įsidarbinimą apsunkina kitos priežastys, kaip šiuo atveju – kalbos barjeras.

Šiuo metu Lietuvoje žmonėms, įgijusiems vidurinį išsilavinimą, tačiau **neturintiems kvalifikacijos, nėra sudarytos sąlygos pasinaudoti UŽT finansavimu ir įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančių kompetencijų ar kvalifikacijų (APVKK) neformaliojo švietimo keliu** (išskyrus pavienės neformalaus profesinio mokymo programas). Esamos situacijos logika nėra iki galo aiški, kadangi: 1) švietimą suaugusiems reglamentuojantys įstatymai neapriboja nekvalifikuotų suaugusiųjų nuo neformalaus suaugusiųjų švietimo ar neformalaus profesinio mokymo, tačiau [UŽT direktoriaus įsakyme dėl profesinio mokymo teikėjų sąrašo sudarymo](#) numatyta, kad APVKK žyma yra suteikiama tik toms NSŠ programoms, kuriose gali dalyvauti vidurinį išsilavinimą ir kvalifikaciją turintys asmenys; 2) minėtame dokumente nėra nurodoma, kokioje srityje kvalifikaciją turintis asmuo gali pretenduoti į APVKK žymą turinčius NSŠ mokymus, o tai reiškia, kad mokytis, pvz., programavimo, gali su APVKK nesusijusią kvalifikaciją įgijęs asmuo (pvz., kirpėjas, floristas, apdailininkas ir pan.), tačiau tik vidurinį išsilavinimą turintiems asmenims ta pati programa būtų neprieinama; 3) nors teisiškai kvalifikacijos neturintys asmenys nėra ribojami mokytis APVKK neformalaus profesinio mokymo programose, faktiškai, UŽT finansuojamų programų sąrašė tokių galimybių yra vos keletas.

Integracijos į darbo rinką efektyvumo vertinimas (2023 m.)				
Priemonės pavadinimas	Trumpalaikis (proc.)		Ilgalaikis (proc.)	
	Po 28 d.	Po 6 mėn.	Po 12 mėn.	Po 24 mėn.
Profesinis mokymas	34,4	76,2	70,6	66,4
Aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimas	58,4	91,6	83,1	-
Neformalus suaugusiųjų švietimas	44	62,7	77,3	-
Pameistrystė	81,5	80,6	70,4	77,9
Stažuotė	32,3	45,6	51,4	60,9
Kompetencijų pripažinimas	22,2	52,1	57,3	56,5
Viso paramos mokymuisi priemonės	44	76,1	70,3	66,4

Duomenų šaltinis: [Užimtumo tarnyba](#)

Profesinio mokymo efektyvumo švieslentė

Profesinio mokymo efektyvumo švieslentė – tai įrankis, sukurtas siekiant padėti UŽT finansuojamus mokymus besirenkantiems asmenims priimti informuotą sprendimą apie mokymų kryptį, programą ir mokymų teikėją. Švieslentėje galima matyti tokią informaciją, kaip:

- Mokymus baigusiu asmenų skaičius
- Po mokymų pagal darbo sutartį įsidarbinusių asmenų skaičius
- Po mokymų individualią veiklą vykdančių asmenų skaičius
- Mokymų programos (ar teikėjo) efektyvumas (po 6 mėn.)
- Vidutinis darbo užmokestis (6 mėn. po mokymų)

Visus šiuos rodiklius galima filtruoti pagal: savivaldybę, kur teikiama mokymų paslauga, mokymų teikėją, mokymų programą. Taip pat galimi papildomi ADRP priemonės, programos modulio, programos kodo ir programos pritaikymo asmenims su negalia filtrai.

Mokymo paslaugos teikėjas	Baigusiu mokymus asm. sk. (per 24 mėn.)	Įsidarbinusių asm. sk.	Vykdančių indiv. veiklą asm. sk.	Mok. programos efektyvumas (po 6 mėn.)	Vidutinis DU (6 mėn.) (EUR)
UAB "Programuok"	2221	2033	1002	95%	€ 1785
UAB "SDG"	1288	965	105	68%	€ 1267
UAB "Takoskyra"	1239	1030	282	90%	€ 1044
UAB Programavimo mokykla	1146	1035	395	92%	€ 2162
Klaipėdos Ernesto Galvanausko prof. mokymo centras	1069	951	166	70%	€ 1167
MB "Kompiuterinio raštingumo ugdymas"	977	667	157	68%	€ 1461
UAB Baltijos technologijų institutas	926	843	453	99%	€ 1650
Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centras	915	794	136	74%	€ 1156
UAB PMC Training	896	823	270	81%	€ 1157
VšĮ "Kompetencijų tobulinimo centras"	864	823	483	96%	€ 1585
VšĮ "UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO CENTRAS"	716	566	83	82%	€ 1683
UAB "Rigveda"	660	484	88	59%	€ 1326
UAB "ARV-Auto"	638	501	77	80%	€ 1377

Profesinio mokymo efektyvumo švieslentė, ekrano kopija.

Profesinio mokymo švieslentės iššūkiai:

Nors švieslentė yra įrankis, kuris turėtų padėti mokymus besirenkantiems asmenims priimti sprendimą, **naudojimasis šiuo įrankiu nėra draugiškas vartotojui**. Sunkumų kelia ne tik švieslentės valdymas, bet ir neišaiškinti rodikliai, jų skaičiavimo metodika, nepaaiškinama, ar savivaldybės priskiriamos pagal mokymų vietą, ar pagal mokymus baigusiu asmenų gyvenamą vietą, kt.

Mokymų programos efektyvumas šiuo metu skaičiuojamas remiantis įsidarbinusių ir savarankiška veikla užsiimančių asmenų skaičiumi praėjus 6 mėn. po mokymų. Šis **rodiklis neįtraukia nei mokymus baigusiu asmenų, nei darbdavių atsiliepimų apie mokymų kokybę**. Efektyvumo skaičiavimo metodiką galima tobulinti siekiant padaryti jį informatyvesniu mokymus besirenkantiems asmenims.

Vykdančys individualią veiklą asmenys į švieslentę yra įtraukiami, jei po mokymų registruoja VMI savarankiškai vykdomą veiklą pagal naujai įgytą kvalifikaciją ar kompetencijas. Užimtumo įstatyme numatoma, kad asmuo, kuris pasinaudojęs parama mokymuisi vykdo veiklą savarankiškai, turi ją vykdyti bent 6 mėnesius po mokymų, bent 15 dienų per mėnesį; kitu atveju asmuo turėtų atlyginti UŽT išlaidas už mokymus. **Ar asmuo faktiškai vykdo veiklą savarankiškai, kaip dažnai ją vykdo ir kokį atlygį gauna nėra tikrinama**, bet švieslentėje informacija apie dirbančius individualiai yra atvaizduojama.

Vidutinis darbo užmokesčio rodiklis nurodo tik pagal darbo sutartį dirbančių asmenų atlygį. Apie asmenų, dirbančių individualiai, užmokestį informacija nepateikiama. Taip pat šis **rodiklis neatskleidžia, kaip pasikeitė asmenų uždarbis po mokymų**, lyginant su ankstesnėmis pajamomis.

Darbdavių įsitraukimas į bedarbių mokymą

Pameistrystė yra tarp efektyviausių paramos mokymuisi priemonių. Šios analizės metu buvo daroma prielaida, kad taip galėtų būti dėl didesnio darbdavio įsitraukimo į mokymo procesą: **pameistrystės būdu organizuojant mokymą darbdavys turi galimybes jau mokymosi procese paruošti darbuotoją taip, kad jo įgūdžiai atitiktų darbdavio ir rinkos diktuojamus poreikius.**

Kitas būdas darbdaviui glaudžiau įsitraukti į bedarbių mokymo procesą yra pasirašyti trišalę mokymų sutartį su kandidatu į darbo vietą. Tokiu būdu darbdavys, atsirinkęs jam tinkamą darbuotoją, kuris dar neturi reikiamos kvalifikacijos, įsipareigoja suteikti darbo vietą pasibaigus kvalifikacijos įgijimo ar kompetencijų kėlimo mokymams.

Priemonė	Trišalių sutarčių dalis nuo visų sutarčių (proc.)					
	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m. I ketv.	Per visą laikotarpį
Profesinio mokymo	24,8	14,4	6,1	8	5,5	14,1
APVKK	X	X	0,4	2	0,4	1,2*
NSŠ	X	X	17,9	6,9	6,6	8,2
Pameistrystės	55,7	51,4	37,9	33,8	41,7	40,4

Bedarbių paramos mokymuisi priemonių įgyvendinimas pagal trišales sutartis

*Per visą laikotarpį buvo sudaryta tik 51 trišalė APVKK sutartis. Šių duomenų nepakanka padaryti išvados, tačiau galima pasinaudoti siekiant įvertinti tendenciją.

Statistinių duomenų šaltinis: Užimtumo tarnyba, 2024 m.

Siekiant patikrinti, ar didesnis darbdavių įsipareigojimas bedarbių mokymo procese yra susijęs su geresniais bedarbių integracijos rodikliais, buvo analizuojami skirtumai tarp bedarbių integracijos rodiklių po mokymų pagal dvišales ir pagal trišales sutartis.

Priemonė	2022 m.	trišalė sutartis (proc.)	dvišalė sutartis (proc.)	2023 m.	trišalė sutartis (proc.)	dvišalė sutartis (proc.)
Profesinis mokymas			82,90		76,80	
Pameistrystė		72,50	74,10		82,60	79,50
APVK		X	X		91,70*	89,40
NSŠ		X	X		71,20	58,80

Bedarbių integracija į darbo rinką po 6 mėn. nuo mokymų baigimo pagal sutarties tipą

Darbdaviams įsitraukiant į bedarbių mokymų procesą per mokymo organizavimą pameistrystės forma ar pasirašant trišales mokymų sutartis, **stebimi neženkliai geresni integracijos į darbo rinką rodikliai** (išskyrus pameistrystės atveju 2022 m.). Viena vertus, sudaromų trišalių sutarčių skaičius dažnai yra per mažas, kad būtų galima padaryti duomenimis grįstas išvadas. Kita vertus, matomos tendencijos leidžia manyti, jog **darbdavių įsitraukimas nėra lemiantis faktorius, padidinantis bedarbių šansus integruotis į darbo rinką po mokymų baigimo.**

Iššūkiai pameistrystės plėtrai

Pameistrystės integracijos į darbo rinką lygis po 6 mėn. per visą laikotarpį yra daugiau nei 65 proc.* Tačiau 2023 m. šia priemone pasinaudoję kvalifikaciją įgijo tik [144 bedarbiai](#). O per visą priemonės egzistavimo laikotarpį, **pameistrystės forma mokytis per UŽT pasirinkę asmenys sudaro tik 1,9 proc.* visų paramos mokymuisi priemonių dalyvių**. Šie skaičiai rodo, kad egzistuoja nemažai iššūkių, stabdančių pameistrystės plėtrą.

Pagrindiniai pameistrystės iššūkiai, kuriuos įvardija [ŠMSM](#) ir [Valstybės kontrolės](#) tyrimai, bei suinteresuotosios šalys:

Neaiškus atsakomybių pasiskirstymas. Lietuvoje nėra gilių pameistrystės tradicijų: nėra iki galo aišku, kuri šalis ar šalys yra (turėtų būti) labiausiai suinteresuota pameistrystės vystymusi – verslas (darbdaviai), valstybė, Užimtumo taryba, mokymo įstaigos, pameistriai. Dėl to trūksta koordinacijos ir vieningo požiūrio į pameistrystės plėtrą.

Informacijos trūkumas. Darbdaviams trūksta lengvai prieinamos informacijos apie pameistrystės naudą, jos organizavimo tvarką ir galimas finansines paskatas. Taip pat, pasak suinteresuotųjų šalių, informacija apie pameistrystę skirtinguose šaltiniuose pateikiama skirtingai, todėl dažnai yra klaidinanti.

Biurokratinė našta. Dėl administracinių procedūrų gausos ir skaitmenizavimo trūkumo, darbdaviams ir profesinio mokymo teikėjams sunku įsitraukti į pameistrystę.

Programų nelankstumas. Pameistrystės programos dažnai yra nelanksčios ir sunkiai suderinamos su daugelio įmonių rutina. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad programa turi vykti 8 val. per dieną, gali būti kliūtis mažoms įmonėms ar įmonėms, kuriose darbo laikas yra nestandartinis.

Darbdavių nemotyvuojančios finansinės paskatos. Egzistuojančios finansinės paskatos darbdaviams nėra pakankamai patrauklios, kad jie aktyviai įsitrauktų į pameistrystės programas. Tai ypač aktualu, kai įdarbinami ilgalaikiai bedarbiai, kuriems reikalinga kompleksinė pagalba ir integracija į darbo rinką yra sunkesnė, reikalauja daugiau darbdavio pastangų. Kadangi pameistrystė nėra vienintelis kelias darbdaviams gauti kvalifikuotus darbuotojus, jie linkę rinktis paprastesnius būdus.

Sudėtingas valdymas. Pameistrystė yra sudėtingas procesas, į kurį įsitraukia daug suinteresuotųjų šalių: mokymo įstaiga, darbdavys, meistras bei pameistrys. Trūksta tarpininkavimo ir metodinės pagalbos, padedančios organizuoti ir koordinuoti šių šalių veiklą.

Finansavimo fragmentiškumas. Pameistrystės programų finansavimas yra fragmentiškas, lėšos skiriamos iš įvairių šaltinių (valstybės biudžetas: ŠMSM, UŽT; Europos socialinis fondas, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, kt.). Dėl to sunku gauti aiškią ir išsamią informaciją apie finansavimo galimybes.

Darbdavių baimės. Darbdaviai baiminasi, kad įmonėje apmokytą pameistrį vėliau nusamdys kitas darbdavys. Be to, kai kurie darbdaviai nenori įdarbinti bedarbių dėl psichologinių, socialinių problemų ar motyvacijos stygiaus, kadangi tai kenkia įmonių vidinei kultūrai.

*Užimtumo tarnybos duomenys, 2024 m.

Paramos mokymuisi priemonių atsiperkamumas

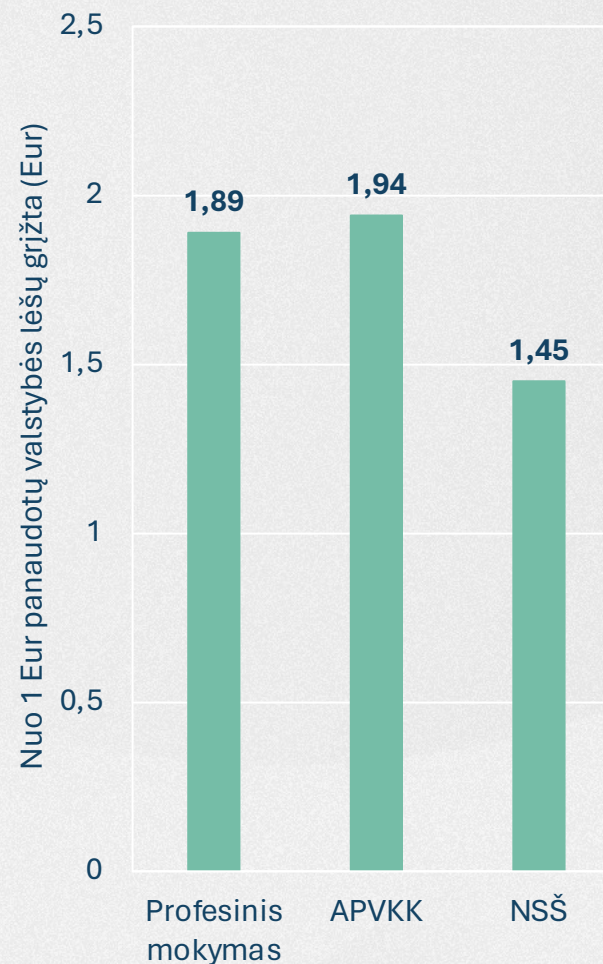
UŽT kasmet skaičiuoja paramos mokymuisi priemonių atsiperkamumą. Rodiklis išreiškiamas skaičiumi, nurodančiu, kiek eurų grįžta į valstybės biudžetą, už kiekvieną valstybės lėšų paramai mokymuisi panaudotą eurą.

2023 m. geriausią atsiperkamumo rodiklį turėjo APVKK: už 1 eurą APVKK priemonei įgyvendinti skirtų valstybės lėšų į biudžetą grįždavo 1,94 eurų.

Įdarbinimo pagal pameistrystės darbo sutartį, stažuotės ir neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo priemonių atsiperkamumas nebuvo skaičiuojamas dėl mažo dalyvių skaičiaus. Taigi **neturime duomenų visų priemonių atsiperkamumui įvertinti.**

Suinteresuotųjų šalių manymu APVKK atsiperkamumo rodiklis būtų dar aukštesnis, jei rodiklis būtų skaičiuojamas ilgesniam laikotarpiui po mokymų baigimo. Šio projekto etapo metu kalbinti profesinio mokymo įstaigų atstovai teigė, kad įgijus tam tikras APVKK (pvz., programavimo) mokymus baigusio asmens atlygis pradeda kilti praėjus metams ar daugiau nuo mokymų baigimo, todėl **būtų tikslinga atsižvelgti į paramos mokymuisi priemonių grąžą ilgojoje perspektyvoje.**

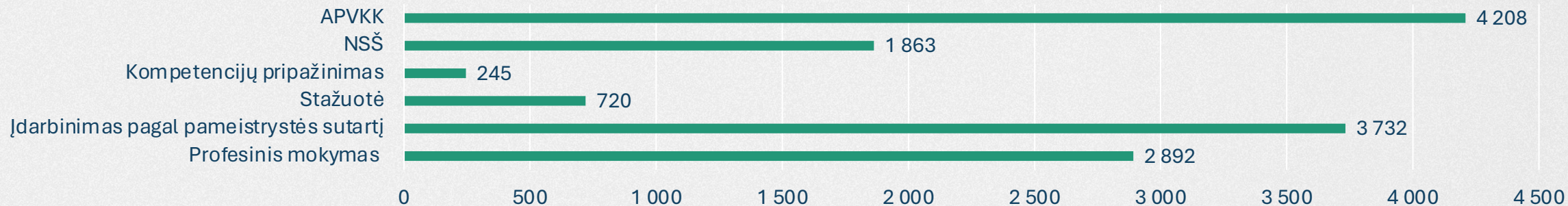
i Šiuo metu Užimtumo tarnyba peržiūri ir koreguoja atsiperkamumo skaičiavimo metodiką, siekiant kuo tiksliau apskaičiuoti kiekvienos priemonės atsiperkamumą.

Paramos mokymuisi priemonių atsiperkamumas (Eur). Duomenų šaltinis: Užimtumo tarnyba, 2024 m.

Išlaidos paramos mokymuisi priemonėms

Vidutinės išlaidos vienam asmeniui 2023 m., Eur

Vidutinės vieno asmens / įsteigtos darbo vietos išlaidos (pameistrystės atveju), Eur. Duomenų šaltinis: Užimtumo tarnyba, 2023 m.

Vidutinės išlaidos vieno asmens paramai mokymuisi statistika pagal priemonės rūšį atskleidžia, jog brangiausiai valstybei kainuoja finansuoti APVKK (4208 Eur / asm.), įdarbinimą pagal pameistrystės sutartį (3732 Eur / asm.) ir profesinį mokymą (2892 Eur / asm.). Atsižvelgiant į priemonių atsiperkamumo bei integracijos į darbo rinką efektyvumo po mokymų baigimo rodiklius, galima daryti keletą išvadų:

NSŠ atsiperkamumo rodiklis yra 1,45 Eur, o išlaidos priemonei finansuoti yra sąlyginai žemos, lyginant su kitomis ADRPP. Išanalizavus priemonės atsiperkamumą pašalinus lietuvių kalbos kursų užsieniečiams programas, būtų galima tiksliau įvertinti NSŠ efektyvumą ir atsiperkamumą, bei, potencialiai, optimizuoti paramos mokymuisi priemonių biudžetą nukreipiant didesnius klientų srautus į šią priemonę.

Tiek kompetencijų pripažinimo, tiek stažuotės priemonės vidutiniškai kainuoja mažiausiai, tačiau jų efektyvumas taip pat žemiausias, o priemonėmis naudojasi mažiausias skaičius asmenų, dėl ko nežinomas jų atsiperkamumas. Reikėtų įvertinti galimybę šias priemones taikyti kompleksiskai ar kitais būdais jas optimizuoti.

APVKK yra brangiausiai kainuojanti valstybei priemonė, potencialiai galinti sukurti didžiausią pridėtinę vertę dėl aukštų bedarbių integracijos į darbo rinką rodiklių po mokymų baigimo bei didžiausio atsiperkamumo. Tačiau profesinio mokymo atsiperkamumas beveik prilygsta APVKK, o vidutinės išlaidos vienam asmeniui 1316 Eur mažesnės. Visgi profesinio mokymo integracijos į darbo rinką rezultatai nusileidžia APVKK. Panašus minėtų priemonių atsiperkamumas gali būti argumentas rodiklio skaičiavimo metodikos tobulinimui arba kryptis išlaidų priemonėms organizuoti optimizavimui.

Mokymų programų kainodaros skaidrumas

Užimtumo tarnybos siūlomų mokymo programų kainodaros skaidrumas yra kritiškai svarbus, ypač kai mokymų finansavimas dalinai arba visiškai užtikrinamas iš valstybės biudžeto. Problema kyla, kai **nėra aiškios ir skaidrios kainodaros sistemos, leidžiančios lengvai įvertinti paslaugų kainą lyginant su teikiamos kokybės lygiu ar bedarbių integracijos į darbo rinką pabaigus mokymus rezultatais**. Kai laisva rinka nustato kainas be aiškaus reguliavimo ar priežiūros, gali atsirasti nepagrįstai dideli įverčiai. Tokią riziką galima įžvelgti:

Kai programų finansavimo rėžiai skirstomi pagal mokymų trukmę (profesinio mokymo atvejis tobulinant kvalifikaciją ar siekiant įgyti kompetencijų). Programos, kurių trukmė neviršija 50 val., skiriama lėšų suma negali viršyti 1,2 MMA (2024-aisiais tai sudaro 1108,8 Eur), o kai programos trukmė yra 51 val. ir daugiau, skiriama lėšų suma gali siekti ir 2772 Eur. Pagal šią sistemą vienos valandos skirtumas mokymų programoje gali nulemti daugiau nei 1500 eurų vertės kainos skirtumą.

Kai taikomas nepagrįstai didelis valandinis įkainis. Tas pačias kompetencijas ar kvalifikaciją suteikiančių programų valandiniai įkainiai gali stipriai skirtis (kartais nuo 3 iki 23 Eur valandai) priklausomai nuo mokymų teikėjo. Iš profesinio mokymo efektyvumo švieslentės matyti, kad brangiau įkainotas mokymų programos baigusiųjų integracijos į darbo rinką efektyvumas ir vidutinis darbo užmokestis nebūtinai yra didesnis.

Kai mokymų teikėjai viešai neskelbia mokymo programų įkainių. Tokiu atveju kyla rizika, kad mokymų teikėjai taiko skirtingus tarifus UŽT klientams ir privatiems klientams.

Kai egzistuoja neatitikimas tarp mokymų kainos, trukmės ir įgytų kompetencijų ar kvalifikacijos vertės darbo rinkoje. Neformalaus profesinio mokymo (NPM) programos gali kurti ir pateikti patys mokymų teikėjai, arba naudotis jau patvirtintomis NPM programomis, kurios skelbiamos KPMPC internetiniame puslapyje. Vieši mokymų teikėjai NPM įprastai organizuoja pagal KPMPC patvirtintus programų aprašus. Tačiau kai kurios iš šių NPM programų kelia klausimų dėl kylančių neatitikimų tarp mokymų kainos, trukmės ir įgytų kompetencijų ar kvalifikacijos vertės darbo rinkoje. Pavyzdžiui, šiuo metu Java programavimo NPM programa suteikia 4-ojo lygio kvalifikaciją pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą (LTKS), yra laikoma APVKK ir trunka 540 akademinių val. Kai palyginimui, virėjo padėjėjo NPM programa suteikia žemesnio, 2-ojo lygio kvalifikaciją pagal LTKS, trunką tiek pat, t.y. 540 akad. val., ir priešingai nei Java programuotojo rengimo programa, nėra APVKK. Mokymasis pagal abi šias programas kainuoja panašią sumą (yra atvejų, kada virėjo padėjėjo mokymai kainuoja brangiau nei Java programuotojo), tačiau pridėtinė vertė, kurią suteikia šios skirtingos kvalifikacijos, yra labai skirtinga. Siekiant užtikrinti, kad mokymo programos atitiktų šiuolaikines darbo rinkos tendencijas ir poreikius, būtina nuolat atnaujinti ir peržiūrėti esamas programas.

Kai fiksuojamos didelės variacijos mokymų trukmėje, siekiant įgyti tą pačią kompetenciją ar kvalifikaciją. Kai kurios NPM ar NSŠ mokymų programos trunka neproporcingai ilgai, lyginant su kitomis rinkoje esančiomis ir tas pačias kompetencijas suteikiančiomis programomis. Mokymų teikėjai galimai rengia ilgesnes programas, nei yra realus poreikis kompetencijai įgyti, siekdami įsisavinti didesnę pinigų sumą.

Galimos tolimesnės projekto kryptys

1

APVKK mokymų prieinamumo didinimas

Kodėl didžiąja dalimi APVKK mokymų gali naudotis tik asmenys jau turintys kvalifikaciją? Ar tikrai šis atrankos kriterijus yra efektyvus ir tikslingai diferencijuoja tarp skirtingą išsilavinimo lygį turinčių bedarbių?

2

Paramos mokymuisi priemonių prieinamumo regionuose didinimas

Kas padidintų paramos mokymuisi priemonių prieinamumą ir patrauklumą bedarbiams regionuose ir kaimo vietovėse?

3

Aktyvesnio darbdavių įsitraukimo į bedarbių švietimą skatinimas

Kokios priemonės motyvuotų darbdavius aktyviau organizuoti pameistrystės programas organizavimą ir pasirašyti trišales sutartis su mokytiis pasirengusiais bedarbiais?

4

Atitiktis tarp darbo rinkos poreikių ir UŽT kompensuojamų mokymų didinimas

Ar nepaklausių kompetencijų ir kvalifikacijų įgijimas turėtų būti finansuojamas iš užimtumo sistemos lėšų? Kaip turėtų būti tobulinami UŽT įrankiai, kad geriau padėtų UŽT klientams priimti informuotą sprendimą renkantis mokymų teikėją ir programą?

5

Užimtumo tarnybos procesų organizuojant paramą mokymuisi tobulinimas

Kaip UŽT galėtų efektyviau bendradarbiauti ir komunikuoti su profesinio mokymo teikėjais ir darbdaviais organizuojant paramą mokymuisi? Kaip būtų galima tikslingiau organizuoti ir koordinuoti profesinio mokymo kokybės stebėseną?